

Bemærkninger over den dansk- spanske Uld.

Af Kawert, Kammerjunker.

En Afhandling om Saareavlten i Europa indrykket, i f. N. i nogle Nummere af Handels- og Industri-Tidenden og hvori fældtes en ufordeelsagtig, hidtil ikke paa Prent her i Landet anført Dom om den Dansk-spanske Uld, bevægede mig til at opfordre i en offentlig Tidende til Gjenmæle derimod; det skete og af flere, hvilket igjen foranledigede Replikker af Hand. og Ind. Tid Udgivere. Da der imidlertid ved denne Drøftelse, der, som det lader til, af de hidtil stridende Parter, nu er opgivet, ikke er udkommet noget, efter min Formening tilfredsstillende Resultat, og da det dog er en Sag, hvis Afgjørelse kan være af megen Vigtighed for Danmark, saa troer jeg, det ikke bør blive derved; jeg vil derfor forsøge at fremsætte, hvad der er anført for og imod den Dansk-spanske Uld og i Forening med hvad jeg selv kjender dertil, uddrage et Resultat, hvis Rigtighed jeg imidlertid maa overlade til mere Skyndiges Stadfæstelse eller Forkastelse.

H. og J. Tid. Udgivere have sagt, at Danmark vel kunde producere god Race-Uld, men dog ikke af den Godhed, som den bedste sachsiske Uld. Narfagen hertil angive de at være, at det danske Clima er for fugtigt, og at dets Græsgange ere liig de engelske (?) for side og for materielle, hvorved de ville at der skal forstaaes en Jordbund, som frembringer Planter, der ere for kraftige for Faar; den danske Race-Uld, sige de, er derfor svampet, glat og manglende den fornødne Spændekraft og Elasticitet, hvorfor den skal være mere skikket til Kamuld end til Kartøstf. Uld. Den Forskiel, som der, efter deres Sigende, er paa Prisen paa dansk Race-Uld og sachsisk Uld, skal endeligen være et Beviis paa deres Paastands Rigthighed. For endnu mere at bestyrke deres Paastand anføre de, at de ere i Besiddelse af Erklæringer fra flere Fabrikanter, deriblandt fra Een, som har oparbejdet 65,000 Pund dansk Race-Uld *), og som har maattet opgive at bruge denne

*) Ved at see et saa stort Quantum Race-Uld anført, som oparbejdet af een Fabrikant, kunde jeg ikke hos mig selv tilbageholde det Wnske, at han var nævnet og at han vilde opgive, hvortra han havde erholdt saamegen Uld. Der er ingen af de store Klædefabrikører, som have her i Landet ubelukkende sysselsat sig med Fabrikationen af fine Klæder, deels fordi den blandede Uld, der erholdes ved Indkjøb i store Partier, gjør Fabrikationen af mindre fine Klæder og af andre Uldsorter ogsaa nødvendig; og deels fordi de saakaldte 18 og 20 Pundrede Klæder have været de meest af

til de fineste Klædesorter af 30 til 36 Hundrede, fordi de ikke kunne udholde Sammenligning med lige Klæde af fremmed Uld. — Dgsaa have nogle Klædefabrikanter, eller i det Mindste nogle, som kaide sig saa, givet, uden H. og J. Tidendens Mellemkomst, deres Mening tilkjende om den Dansk-spanske Uld; af disse have blot Klædefabrikør og Dannebrogsmænd Herzsprung nævnet sig, hvorfor kun hans Mening kan tages Hensyn til i en Sag, hvor det kommer an paa at vide, om den, der anfører en Mening, kan formodes at

sættelige og gave en hurtigere Capital Circulation. Ved Guldhuusfabriken blev fra 1ste Octbr. 1811 indtil ultimo September 1814, da den fine Fabrikation der ophørte, tilvirket 772 Stkr. Klæde, fra 18 til 20 Hundrede og derover, og alligevel blev der i den Tid af Race-Uld kun forbrugt 18,699½ Pund Uld. Naar nu dertil vides, at Manufactur-Handelen modtog fra 1807 indtil 1ste October 1811 al den Race-Uld, som tilbødes den, hvilket dog ikke beløb sig til større Quantum end 32,474 Pund, hvoraf det største Quantum var i 1809, nemlig 9074 Pund, samt at den siden blev modtaget paa Guldhuset eller paa Uferøds Værker, saa kan man nok med Ret spørge: hvorfra et saa stort Quantum Dansk Race-Uld er kommet? — Det være ikke hermed meent, at det anførte Faktum benægtes, men det ønskes blot, at det nærmere opgaves, hvorfra Ulden erholdtes. Lægger man sammen, hvad Manufactur-Handelen kjøbte, med hvad den omtalte Fabrikant har oparbejdet, og med hvad de andre Fabrikanter formodentligen i Forhold have oparbejdet, saa udkommer der et Quantum Race-Uld og altsaa og et Antal Race-Faar, som er langt større, end det, der hidtil er anset at have været her i Landet.

have fornøden Sagkundskab. Herzsprungs Erklæring taler i Almindelighed til Fordeel for den danske Race-Uld; imidlertid lægger han den dog det til Last, at Klædet, som deraf er forfærdiget, ikke er saa fiint at føle paa, som det Klæde, der er forarbejdet af samme Slags fremmed Uld.

Imod de Feil, som ere tillagte den Danske Race-Uld, have Forskjellige anført Modbeviser; iblandt disse er Kammerraad Drewsen, og da han af dem maa anses i denne Sag for den competenteste Dommer og udførligst har afhandlet den, vil jeg blot holde mig til de af Kammeraadens anførte Grunde. Til Beviis paa, at det Danske Klima ikke er ugunstig for den spanske Faareavl, ansøres saaledes, at de Uldprøver, som ere opbevarede ved det kongelige Stamskæfferie paa Esferum fra dets Begyndelse i 1798 indtil nu, vise, at Ulden nu er bedre, end den var paa de Faar, som kom hertil fra Spanien, uagtet det dog med Grund maa antages, at disse Faar vare saa gode, som de der kunde erholdes, samt at nogle Uldprøver, af Kammerraadens egen Hjord, og som han havde med sig paa en Reise i Nord-Tyskland i 1819, bleve af Statsraad Thær erklærede for at høre til den fineste Elekta, det vil sige, til den Uld, der, foruden en høi Grad af Fiinhed, besidder alle øvrige fortrinlige gode Egenstaber. De Kjendetegn, som tillægges Uld af bedste Egenstaber, findes iøvrigt

hos den bedste Danske Race-Uld. — Hvad de for kraftige Græsgange angaae, da, efter Kammeraadens Formening, ere disse, om det og kunde antages at vore Græsgange i Almindelighed henhøre under denne Kathagori, ikke til Hinder i en god Uld-Produktion, da Erfaringer saavel her i Landet, som i Tyskland have lært, at spanske Faar ikke lide nogen Skade af at staldfodres med Kløver, eller noget nær med den kraftigste Foder-Urt. Disse Kjendsgjerninger, hvis Rigtighed ikke kan betvivles, vidne altsaa for, at hverken Klima eller Græsgange ere imod at Danmark kan producere Uld, som kan maale sig med ethvert andet Lands. Imidlertid vidner dog Klædefabrikanternes bestemte Erklæring, at Klæde af Dansk Race-Uld ikke bliver saa godt, som det af fremmed Uld af lige Bestaffenhed, om, at der paa een eller anden Maade maa være en Feil ved vores Uld, saaledes, som den kommer i Handelen, og dette har hverken Kammerraad Drewsen eller nogen Anden afbeviist; thi, om de endog ville paastaae, at vore Klædefabrikører ikke have Kundighed nok i at tilvirke Klæder af fineste Slags, (hvilket maaskee kunde være muligt), saa kan det dog ikke gjælde i dette Tilfælde, hvor Fabrikørernes Erklæring angaaer Klæde, som de selv have tilvirket af fremmed Uld, sammenlignet med det, som de have tilvirket af Dansk Race-Uld af ellers lige Qvalitet.

Da det, efter min Formening, er en urigtig Paaastand, at der ikke i Danmark kan produceres Uld af ligesaagod Beskaffenhed, som i Sachsen, og der dog er tilsyneladende ikke uafbeviste Grunde mod det Modsatte, saa anseer jeg det som en Pligt for enhver, der tiltroer sig at kunne give noget Bidrag til at oplyse en Sag, der angaaer en saa vigtig Gjenstand for den Danske Statsøkonomi, ikke at tilbageholde sin Mening, og heri haaber jeg at finde Undskyldning for, at jeg paa ny søger at fremkalde den; jeg vil derfor her fremsætte, hvad jeg veed om denne Materie, hvilket igjen grunder sig deels paa forskellige Samtaler, jeg i en Række af Aar har havt med Hr. Generalkrigskommissair Herbst *) og med udmærkede Klædefabrikører, deels paa hvad jeg har seet og lært paa forskellige Reiser saavel i som udenfor Danmark.

Enhver, som noget kjenner til den Danske Forbunds Beskaffenhed vil sikkert være eenig med mig, at vore Græsgange ikke i Almindelighed høre til de kraftigste; fra denne Side kunde der altsaa

*) Ved denne Leilighed kan jeg ikke forbigaae her at bevidne Hr. Generalkrigskommissair Herbst min forbindeligste Taksigelse for den saa heldne Velvillie, hvormed jeg har erholdt Afgang til og Underretning om de meget betydelige Fabrik-Anlæg, som have været under Generalkrigskommissairens Bestyrelse, samt for de Oplysninger og Kundskaber, der, erhvervede ved saa lang og prøvet Erjaring, ere mig meddeelte med saa liden Forbeholdenhed.

ikke være noget ivejen mod at have meget finuldede Faar, saafremt disse ikke kunde taale krasligt Foder; men Erfaringen har viist at de kunne uden Skade taale det. Det tør derfor nok ansees for afgjort, at Jordbunden ikke kan i Danmark være til Hinder i, her at have meget finuldede Faar. De Kjendsgjerninger, som ere hentede fra de Esrumfke Uldprøver og fra Statsraad Thaers Dom om Kammerraad Drewsens Uld, vidne, troer jeg, fyldestgjørende for, at hverken Jordbund eller Klima ere her til Hinder i at have af de ædleste spanske Faareflokke. Allerede tidligere har og den fortreffelige Grev Casteyrie, hvis Kundskab om Europas Faareavl neppe overgaaes af nogen andens, ogsaa bekræftet det. I hans *Traité sur les bêtes à laines* siges, at den spanske Ulds Fiinhed hverken beroer paa Vandringer, Jordbund, Klima eller Græsgange, ligesom han og anfører i *Histoire de l'introduction des moutons à laines finè d'Espagne*, at en hundrebaarig Erfaring har lært, at de Hjarde af spanske Faar som i Everrige ere rigtigen behandlede ikke have vanslægtet og at Erfaringer hentede fra Holland vidne om, at spanske Faars Uld kan foræbles i et fugtigt Klima.

En Sandhed er det dog, at den Danst- spanske Uld, saaledes som den almindeligen faldbydes her i Landet, ikke kan sættes ved Siden af den sachsiske Uld af samme Art. Beviis herfor havees saavel i de Klædefabrikørers Udsagn, som giknem H.

og S. Tid. have givet deres Mening tilkjende, som i Fabrikør Herzsprungs Erklæring. Af min egen Kundskab til den Danske Klædefabrikation er det en Kjendsgjærning, at lige fiint sachsisk og dansk Uld ikke giver lige fiint Garn, og lige blødt Klæde, men at Fortrinnet bliver paa den fremmede Ulds Side. Neppe har der i Danmark været nogen større og mere omfattende Klædefabrikation, end den, der har været paa Fabrikerne ved Usserød, og dog er af den Mængde Dansk Race-Uld, som er der oparbejdet, aldrig forarbejdet i de mange Aar, disse Fabrikker stode under Hr. General Krigs-Commissair Herbys Bestyrelse finere Klæde end 30 til 32 Hundred, og af dette, i Forhold til Uldens Quantum, meget faa Stykker, hvorimod der, som bekjendt, kan af den fineste sachsiske Uld forærdiges finere Klæder. Fabrikør Herzsprungs Sigende, at den Danske Race-Uld ikke godt kan modtage alle Farver, og især ikke er godt brugelig til lyse Farver, stadfæstes fuldkommen af den paa Usserød havte Erfaring. Disse Fakta, hvis Rigtighed ikke kan modsiges, synes at staae i Modstrid med hvad jeg ovenfor har antaget, at Danmark kan producere en Uld, som er ligesaa god, som den bedste sachsiske; men denne Modstrid er kun tilsyneladende, thi Aarsagerne til Manglerne ligge ikke i Naturen, men hos Mennesket, og det hos Fleerheden af dem, som besidde Gaarejorde af Dansk-spansk Race.

Naar undtages hos meget faa Landmænd i Danmark erholde Faarene her en særdeles flig Rygt og Pleie; faare lidet overeensstemmende med deres Natur. De indspærres i lave, mørke, trange Stier, som oven til have til Dække et Lag Raster, Grene, ic, og hvorpaa igjen hviler Hø, Halm m. m., Gjennem det aabne Dække nedfalder en stor Mængde Ureenlighed, der fæster sig i Faarenes Uld. Den blotte Jord, eller Steenbro danne Stiens Gulv; men at finde noget Strøelse, i det Mindste ikke tilstrækkelig, er sjældent Tilfælde, ligesom Stierne heller ikke reengjøres, undtagen naar Noget skal om Foraaret føres paa Marken. En Følge deraf er det, at Faarene vade i Ureenlighed, der igjen fæster sig i Ulden, for ikke siden at forlade den. Hermed er det imidlertid ikke nok. Hækker, hvori Fodret kan lægges til Faaret, have meget faa Steder, og hvor de ere, sees de just ikke altid indrettede efter de bedste Principer. Formedelst Manglen paa Foder-Hækker, eller paa rigtigheden indrettede Hækker, falder meget af det Foder, som nu kastes ind i Stien til Faarene eller i de flette Hækker, i Faarenes Uld.

Hvad Smudset i Ulden angaaer, da kunde den for det meste borttages ved at vaske Faarene forinden Klippingen; men dette skeer sjældent, deels for den Smule Umage, som er forbunden dermed, deels fordi Landmanden i Almindelighed anseer det fordeeltigere at sælge Skiden end ren Uld. Naar

Ulden nemlig er fuld af Fittighed fra Faaret, synes den ved Udtrækningen mellem Fingrene at være noget finere og blødere end den efter Vaskningen befindes at være. Forskjellen er ofte paafaldende. — Endeligen ansee nogle det for skadeligt for Faarene at vaske dem i et Clima, som det Danske.

Følgerne af alt dette er, at den Danske Race-Uld ikke er i sin nærværende Forfatning en god Handelsvare, og at ingen kan staae ved at betale for den, hvad de i modsat Tilfælde vilde have betalt. Smudsen, som sidder i Ulden, kan Rjøberen ikke nøie beregne. Erfaringen har lært ham, at den ofte kan udgjøre 70 pCt., han maa derfor anslaae den høiere, end den maasse virkeligen er. Erfaringen har endvidere lært ham, at han ikke kan faae al Smudsen bort ved Vaskning. Der findes nemlig i den Danske Race-Uld, saaledes, som den i Almindelighed bringes til Marked, saa kaldte Klatter, der kommer af at Faarene lægge sig i Møg og anden Urentlighed, der samles i Klatter paa Enderne af Uldtotterne. Disse kunne ikke afvaskes, men maa afklippes, og lade tilbage paa Enden af Ulden, de sadde paa, en guulagtig Farve, som ikke ved gjentagne Vaskninger kan borttages, og som gjør Ulden uskikket til at modtage lyse, klare og fine Couleurer. Og nu endeligen, hvad Straaet og Høefrøet angaaer, som i saa rigelig Mængde findes i næsten al den Danske Race-Uld, saa lade de sig aldrig fuldkommen

afstige, end ikke ved den omhyggeligste og gjentagne Vaskning, Plukning, Kartning m. m., og Fabrikanten, som troer, at han har behandlet en fuldkommen reen Uld, overbevises først til sin egen Skade om det Modsatte, naar Klædet er farvet og skal til Nopning. Intet rimeligere end at Kjøbmanden, eller Fabrikanten, kjendende til alle disse Mangler ved den Danske Race-Uld, bringer disse til Afdrag i Prisen og at Fabrikanten, naar han vil fabrikere udsøgt Klæde, ikke dertil vælger Dansk Uld.

De der har skrevet for og imod den Danske Race-Uld, have søgt at udlede Beviis for deres Meninger af den Danske Ulds Priis, sammenlignede med Prisen paa fremmed Uld af samme Beskaffenhed. Af dette troer jeg ikke kan udbrages noget Beviis. Nedensstaacnde Exempler tagne af i 1816 anstillede Prover ved Ulsrøds Værker ville nærmere oplyse det.

9 Baller Dansk Race-Uld.
Netto 3894 Pbd.

Deraf:

473 Pbd. à 12 Rbmfl. pr. Pbd.
3421 — à 19 — —

3894 Pbd. Sum. 11779 R. 16 S.

Dette Parti Uld blev udforteret i følgende Sorter og calculeret til vedfølgende Priser.

5 Baller sachsisk Uld.

Netto 1462 Pbd. à 6 R. 58 S.
pr. Pbd.

Summa 9655 Rbd. 28 S.

Dette Parti Uld blev udforteret i følgende Sorter og calculeret til vedføiede Priser.

1ste Sort 2330 Pbd.
 à 3 Rb. 76½ f. pr. Pbd.
 2den Sort 840 Pbd.
 à 2 Rb. 32 f. —
 3die Sort 548 Pbd.
 à 1 Rb. 64½ f. —
 Liste-Uld 68 Pbd.
 à 79½ f. —
 Afgang i Sortering og Klæt-
 ning . 108 Pbd.

3894 Pbd. 11779 Rb. 21 f.
 3 Baller Dansk Race-Uld.
 Netto 1071 Pbd.
 Heraf:
 339 Pbd. à 15 Mk. 8 f. pr. Pbd.
 732 Pbd. à 19 Mk. —

1071 Pbd. Sum. 3193 Rb. 72 f.
 Dette Parti Uld blev ud-
 sorteret i følgende Sorter og
 calculeret til vedstaaende Pri-
 ser.
 1ste Sort 586 Pbd. à 3 Rb. 87 f.
 2den Sort 372 — à 2 — 6 —
 3die Sort 88 — à 1 — 48 —
 Liste-Uld 7 — à — 75 —
 Afgang 18 —

1071 Pbd. 3193 Rb. 75 f.

1ste Sort 1102 Pbd. à 7 Rb. 1 f.
 2den Sort 306 — à 6 — 31½ —
 Afgang 15 —
 Mangel i
 Vægt . . 16 —
 og forlidet
 Thara . . 23 —

1462 Pbd. 9655 Rb. 33½ f.

5 Baller sachsisk Uld.
 Netto 1532 Pbd. à 5 Rb. 48 f.
 pr. Pbd.

Dette Parti Uld udsorteres
 i følgende Sorter og cal-
 culeredes til vedføede Pri-
 ser.

1ste Sort 806 Pbd. à 6 Rb. 80 f.
 2den Sort 504 — à 5 — —
 3die Sort 148 — à 2 — 59 —
 Liste-Uld 11 — à 1 — 4 —
 Afgang 36 —
 forlidet
 Thara 27 —

1532 Pbd.

Uf forankørte Partier sachsisk Uld, blev af
 80 Pbd. sorteret Uld af 1ste 2den og 3die Sort væs-
 fket og tørret 58 à 60 Pbd. til et Stykke Klæde.

Derimod blev af anførte Partier Dansk Uld kun vasket og tørret 58 à 60 Pd. af 140 Pd sorteret Uld af 1ste og 2den Sort, og dog vilde denne Uld have tabt adskillige Procent mere, dersom det havde været muligt at faae den ligesaa reen, som den sachsiske. Den 3die Sort af den anførte Race-Uld blev ikke forbrugt uden sammenblandet med renere Uld af andre Partier, thi der vilde ellers have medgaaet i det Mindste 160 til 170 Pd. pr. Stk. Af det her anførte sees tydeligen, at Ulden til et Stykke Klæde af Dansk Race-Uld vil omtrent opløbe til en ligesaa stor Summa, som den til et Stykke Klæde forbrugte sachsiske Uld beløber til, uagtet Indkjøbs-Prisen var saa forskjellig, eftersom der udfordres $\frac{2}{3}$ Deel mere Uld af Dansk end af sachsisk Race*) til et Stykke, og endda er det uden for al Tvivl, at det af den sachsiske Uld forarbejdede Klæde har været i alle Henseender fortrinligere end det af den Danske Race-Uld; det sees og heraf, at naar nogen har paa Auctioner eller paa anden Maade betalt ligesaameget for Dansk Race-Uld, som for sachsisk, saa have de neppe kjendt til den Uld, de kjøbte, og betalt den meget for dyrt. — Det er mig og bekjendt, at der har været anstillet Forsøg med at erholde en formeentligen fordeeltigere Uffætning indenlands paa Dansk Race-Uld, end hos den udenlandske Fabrikant, men saavidt vides have disse Forsøg været meget uheldige.

*) Næmlig uvasket dansk og vasket sachsisk. Udgiv.
4de Bind 1ste Hefte. (9)

Den meget væsentlige Feil ved den Danske Race=Uld, at den indeholder saameget Høfrø, Straam. m., og som aldrig fuldkommen kan afdrages, kan imidlertid afhjælpes ved at indrette Foder-Hækkerne paa en hensigtsmæssig Maade. Banffeligen bliver Besvarelsen, om ogsaa de Mangler ved den Danske Race=Uld, som kommer af at Ulden ikke vaskes paa Faarene forinden Klipningen, kan afhjælpes. Jeg har allerede ovenfor sagt, at nogle frygte for, at Faarene lide derved i et Klima, som det Danske, hvilket Kammerraad Drewsen ogsaa tilstaaer, ved at anføre, at dette er formodentligen Aarsagen, hvorfor Faarene ved det kongelige Stamskæfferi paa Esferum ikke vaskes, da det der er mere om at gjøre, at erholde smukke og stærke Faar, end at erholde en fordeelagtigere Udfætning af Ulden. Ogsaa Statsraad Thaar er i Theori overbevist om Skadeligheden af at vaske Faarene; — i Praxis udfører han det dog. Uagtet der saaledes er tre og det meget vigtige Auctoriteter for, at Faarene lide ved at vaskes, en Mening, som jeg veed, at Statsraad Viborg ogsaa antager, saa vover jeg dog at modsætte den nogle Grunde, uden derfor at ville tiltrøe mig Competence nok til at kuldkaste dem, eller vide det bedre end hine Mænd.

Det er bekjendt, at Ulden vaskes paa Faarene i Tydskland og det ikke alene i det sydlige, men og i den nordlige Deel, i Mecklenborg, Pomme-

ren, Brandenburg, Schlesien, Sachsen m. fl. St. I de førstnævnte Lande er Climatat dog ikke saa meget forskjelligt fra Dannemark, og i de senest nævnte Lande skeer Faarevaskningen ligesaavel i Dalene, som paa Bjergene, ligesaagodt ved Pilsnik, som ved Stilpen og Hohenstein, og dog er der mærkelig Forskiel mellem Climatat paa disse tre nævnte Steder, hvor der findes kongelige Stamskæfferier, der underkastes een og samme Behandling. I 1816 har jeg været i hine Egne, og af egen Erfaring kan jeg forsikre, at Sommeren var dengang langt usordeelagtigere for Faar, end den pleier at være det i Danmark. I Juli Maaned opholdt jeg mig paa Møglin, hos Statsraad Thær. Her var jeg Vidne til, at hans Faar, alle af den ædleste spanske Race, vaskedes før Klippingen 2 Gange i en Park paa Marken. Først vaskedes alle Faarene igjennem, og derpaa blev der begyndt forfra. Mellem Vaskningen og Klippingen vare 2 Dage, da Ulden forinden ikke tørredes. Om Natten stode Faarene i Huus. Det var ikke alene de gamle Faar, som vaskedes, men og de 5 Maaneders Lam, som ogsaa klippedes, fordi Statsraaden havde fundet, at Ulden siden blev bedre, naar Lammespidsene vare afklippede. Lammené vare dertil og fulde af Luus. — Paa de Bjerge, som udgjøre Forbindelses-Rjæden mellem Karpatherne og Rjæmpebjergene, og hvor Climatat just ikke er blandt de blideste, har jeg seet

Grev Magnis Hjørde, bestaaende af 8000 Stkr. spanske Faar, græsse. Dgsaa disse vaskes, og dog gives der i Preusen neppe bedre Faarehjørde end Statsraad Thærts og Grev Magnis. Fra Hobenstein og Stolpen kommer for endeel den saa vidt berømte sachsiske Uld. Kan Faarene paa disse Steder vaskes, og det i en saadan Sommer, som den i 1816, og, hvad som er er endnu mere, i Mai Maaned, altsaa forinden Sommeren ret er begyndt, (thi paa den Tid vaskes Faarene i Sachsen), og det uden at Faarene lide derved, til Hindrer for en tiltagende Forædling, saa troer jeg og at Faarevaskning kan finde Sted i Danmark, og det saameget meer, som det skeer saavel i Norge, som i Sverrige, uden Faarenes Skade.

Skulde min Formodning være Feil, at Faarene ved at vaskes — vel at mærke om Sommeren, og ved ellers gunstige Omstændigheder, som det dog vel ikke er et alt for sangvinistisk Haab, at de findes her — ikke lide, i det Mindste ikke i den Grad, at det kan have nogen mærkelig skadelig Indflydelse paa dem, saa have Handels- og Industri-Tidendens Udgivere Ret, naar de paastaar at det Danske Klima ikke er skikket til deri at producere som Handelsvare af fineste Slags Uld, da det er en uundgaaelig Nødvendighed, at den, for at blive god Handelsvare, maa, naar Faarene isvrigt have været rigtigheden behandlede, forud være vasket paa Faaret.

Uben for Øjeblikket at kunne give aldeles fyldestgjørende Beviis derfor, tør jeg dog antage som afgjort, at Uld, ved at vaskes, taber af sin Elasticitet, og det i Forhold til hvor stærkt den vaskes. Uld, som ikke er vasket før Klipningen, maa siden efter vaskes mere, for at blive reen, end den Uld, der vaskes før den klippes af Faaret. End, skjøndt den første Slags Vaskning ikke vil udgjøre meer, end den sidste Slags og dobbelte Vask, saa vil dog det, som hiin taber i Elasticitet, fremfor denne, være meget større, maaskee 30 til 40 pCt. Jeg troer ingen vil nægte mig, at saalænge Ulden sidder paa det levende Faar, vil den, ved at vaskes, snart igjen gjengives af Faaret, hvad den havde tabt i Elasticitet ved Vaskningen; anderledes forholder det sig med den Uld, som først vaskes efter Klipningen. Denne, der nu maa koges, vaskes og skylles langt mere end hiin, har ingen Veilighed til at erstattes noget af hvad den taber i Elasticitet, og maa altsaae staa tilbage for den Uld, som har erholdt noget erstattet*). Heri troer jeg ligger Aarsagen, hvorfor de Danske Klædefabrikører klage over, at Klæde af Dansk Uld ikke bliver saa blødt, som lignende Klæde af fremmed

*) Det Raisonnement, som Thær i Grundsætninger for Landoeconomien, fører Faarenes Vaskning angaaende, er efter min Formening neppe rigtig, og det af ovenstaaende Grund, der viser, at den fremmede Klædefabrikant har Ret i, naar han vrager Uld, som ikke forud er vasket paa Faaret.

Uld — Er det just ikke af de væsentligste Feil, at Klædet er mindre blødt at føle paa, end det kunde blive, bliver det dog altid en Feil ved det, og en Grund til at foretrække frem for det, fremmed Klæde, som ikke har Feilen. Kan derfor ingen fyldestgjørende modbevise min Paastand, at den Uld, der ikke er vasket paa Faaret inden Klipningen, taber ved Vaskningen mere i Elasticitet og Blødhed, end den Uld, som er vasket paa Faarene førend den klippedes, saa troer jeg det er en afgjort Sætning, at enten maa Ulden vaskes paa Saarene forinden Klipningen, saafremt den skal kunde concurrere med Uld af lige Beskaffenhed, som er vasket paa Saarene, eller og, at Dannemark ikke kan producere af bedste Slags Uld, naar dets Saar ikke kan taale at vaskes.

H. og J. Tid. Udgivere have sagt, at den Danske Race-Uld er svampet. Hvad de egentligen forstaae dermed, veed jeg ikke; en saadan Benævnelse kan i det Mindste ikke passe paa Ulden i Almindelighed. Efter meget kyndige Fabrikørers Udsigende, kan et saadant Udtryk ikkun være gjældende om enkelte Partier Uld, der enten have været i for stærk Brye eller er blevet forkogt, hvilket har håndet nogle Landmænd, der selv have villet tilberede deres Uld. Herved kan Ulden vel faae et svampagtigt Udseende, krympe sammen og tabe sin Spændekraft, men i dette Tilfælde kan Fei-

Ien ikke tillægges Ulden, men dem, der har be-
handlet den.

Jeg har her ved Kjendsgjerninger søgt at vise,
hvori Ursagen ligger til de grundede Klager, som
føres mod den dansk- spanske Uld, saaledes, som
den almindeligen bringes til Marked. Det vil
deraf være indlysende, hvor nødvendigt det er for
vore Landmænd, at henvende mere Opmærksom-
hed paa deres Faar, end hidtil skeet er, at give
dem bedre Rngt og Pleie, og at vaske Ulden paa
Faarene forinden Klipningen, saafremt Ulden er
en Hoved-Object ved Faareholdet, og Faarene ikke
lide ved Vaskningen, da de i modsat Tilfælde, ef-
ter min Formening, hellere bør holde Faar for Kjø-
dets, end for Uldens Skyld.

Jeg er ikke mere Landmand, jeg har aldrig
været Fabrikant eller Kjøbmand, og agter heller
ikke at blive det, jeg kan saaledes ikke have nogen
direkte Fordeel i alt hvad der angaaer den Dansk-
spanske Uld, denne Sag har jeg blot bragt paa
Bane, fordi den hører blandt det, som er Gjen-
standen for mit Studium, som Cameralist. I
denne Afhandling har jeg søgt at holde mig ene til
Materien, og har fremsat hvorledes jeg betragter
den, mueligen har jeg feilet i mine Anskuelser, i
dette Tilfælde opfordrer jeg de bedre Vidende at
rette mig, for at vi saaledes kan komme nærmere
til fyldestgjørende at besvare det Spørgsmaal, om
Danmark kan gjøre sig noget Haab om, at see

produceret inden sine Grændser en Ulb, der kan udholde Sammenligning med den bedste fremmede Ulb. Hvis nogen finder, at jeg har feilet i mine Anskuelser, og vil rette mig, er det blot mit Onske, at saadant maa skee paa en Maade, der kan lede til videnskabelig Drøftelse af Sagen; thi den Aand, som nu almindeligviis pleier at finde Sted her, naar forskjellige Meninger afhandles paa Prent af forskjellige Parter, er ikke indbydende til at indlade sig i videre Drøftelse, og hvorved der aldrig ledes et Skridt videre frem, end før.

Den meget grundede Anke mod den Danske Ulb, at den ikke er sorteret, har jeg ikke berørt. I denne Tidendes 2det Bind Pag. 297 har jeg fremsat min Mening derom, og viist med Exempel Nødvendigheden af Sorteringen; ved samme Leilighed har jeg lovet, at ville fremkomme med Forslag om, hvorledes saadant muligen kunde opnaaes her i Landet. Dette Løfte, maa jeg endnu lade uopfyldt, da jeg senere er blevet mere overbeviist om, at det endnu ikke er Tid til at fremkomme dermed.
